

“Artık ne kahramanlar, ne korkaklar, ne ordular, ne de generaller kaldı.”

ABD’li General Patton 2. Dünya Savaşının
muzaffer komutanı olarak Berlin’e girdiğinde.

1 Eylül 2004 ;

1 Eylül’ün Birleşmiş Milletler tarafından Dünya Barış Günü olarak ilan edilmesininin 20. yılı. İkinci Dünya Savaşının insanlığa yaşattığı acıların yeni savaşları önleyebileceği düşüncesiyle 1946 sonrasını barış dönemi olarak adlandıranlar yanılmış görünüyor.

1946 dan bugüne yaşanan bölgesel ve iç savaşlarda 25 milyona yakın insan öldürülmüş, 40 milyon’un üzerinde insan yaşadıkları topraklardan zorla çıkarılmış ve savaşların yarattığı ağır yoksulluk koşullarına terk edilmiş durumda. Ve halen Dünyanın yirmi’yi aşkın bölgesinde çatışmalar devam ediyor. Üstelik çatışmaların yarattığı tahribatlar çatışmaların bitmesiyle sona ermiyor. Tahrip olan sosyal ve doğal çevre, açlık ve sağlık sorunları, karamayınları sorunu v.b sorunların yarattığı tahribatlar çatışmaların sona ermesinden sonra da devam ediyor.

Rakamlara göre dünyada barış için harcanan her 1 dolara karşılık, silahlanmaya 2000 Dolar harcanıyor. Dünyada silahlanma için harcanan her 10 doların 4 doları ABD’ye gidiyor. Uluslararası silah tekellerinin kasalarına giren her dolar yeni bir ölüm makinası ve yeni bir savaş olarak karşımıza çıkıyor. Her savaş bir “düşman” a ihtiyaç duyuyor. Silah tekellerinin kiralık hükümetleri ve küresel medya düşman yaratmada da üzerlerine düşeni yapıyor. 11 Eylül konseptinin düşmanı “terör” ve “teröre destek veren ülkeler”! Üstelik tam da üniformalı ve yasal terör tartışmaları başlamışken...

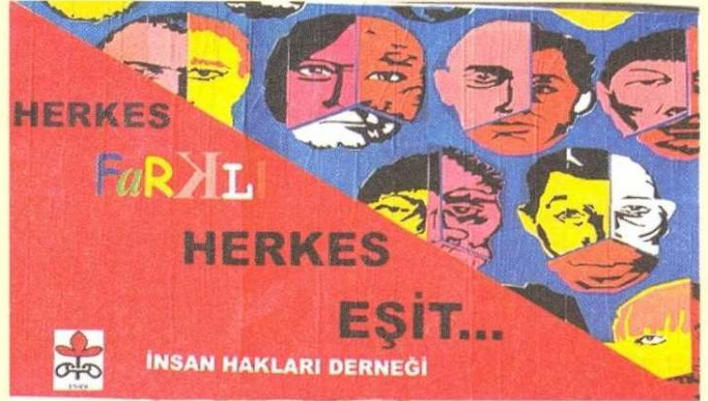
11 Eylül sonrasının “güvenlik” imajlı politikaları barışı sağlamak ve korumakla görevli uluslararası mekanizmaları etkisizleştirip dünyanın her yerinde önce insan haklarının ve özgürlük alanlarının yeni düzenlemelerle kısıtlanmasını, otoritenin ve militarist yaklaşımın güçlenmesini beraberinde getirdi. Yaratılan yeni düşmanın ülke(leri)si bombalarla işgal ediliyor, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri talan ediliyor ve bütün bu utanmazlık televizyonlardan naklen savaş olarak bizim ve çocuklarımızın hafızasına işleniyor. Savaş ve şiddeti olağanlaştırıp, insani değerlerimize yabancılaşmamız için. Medya; ekranlardan yansıyan her acıyı ötekinin acısı haline getirip öyle pazarlıyor. Dünyanın; eşitlik, özgürlük, adalet ve dayanışma temelli; ırk, cinsiyet, dil, din vb. tüm farklılıkları insan hak ve özgürlüklerine dayalı ortak değerler üzerinde geliştirerek birarada yaşamak olan barışa her zamanki kadar ihtiyacı var. Bu bilinçle milyonlarca insan ABD ve müttefiği ülkelerin hükümetlerinin ve medyanın propagandasına rağmen Paris’te, İstanbul’da New York’ta, Brüksel’de, Atina’da, Manila’da, Roma’da ve dünyanın dört bir yanında Savaşa Hayır, Başka Bir Dünya Mümkün sloganları ve mum yakma eylemleri ile Irak’ın işgalini ve savaşını protesto ettiler. Irak işgaline fiili olarak katılan ülkelerdeki sivil toplum örgütleri kendi hükümetlerinin Irak’a ilişkin politikalarını kınadılar. İspanya’da barış yanlılarının gücü ve propagandaları hükümeti alaşağı etti.

Yanıbaşımızda süren Irak savaşı ve ülkemizde 15 yıl süren ve ardında 3700’e yakın köy ve mezranın boşaltılması, milyonlarca insanın zorla yaşam alanlarından çıkarılması, binlerce faili meçhul cinayet ve kaybedilen insan, eğitim, sağlık, beslenme ve barınma hakkından yoksun bırakılan ve sokakların teslim aldığı binlerce çocuk, 40 bine yakın ölü ve yaralı bırakan ve bu gün gelinen noktada yeniden başlama eğilimi gösteren çatışma ortamı ve militarist yaklaşımlar barışın Ortadoğu, ülkemiz ve bizim açımızdan da ne kadar elzem olduğunu ortaya koyuyor.

İnsan hakları savunucularının yıllardır yaptıkları çağrılara rağmen kürt sorunu başta olmak üzere bütün toplumsal sorun alanlarında militarizme teslim olmuş, politikasız ve siyasi iradedden yoksun hükümetlerce yok sayılan demokratik barışçıl yaklaşıma her zamanki kadar ihtiyacımız var. Biz insan hakları savunucuları olarak farklılıklarımızı çatışma değil eşitlik nedeni sayıyoruz. Kahramanların, korkakların, orduların, generallerin ve silahların olmadığı bir dünyayı yaratıncaya dek barış için mücadele etmeye devam edeceğiz. 2004 yılının Dünya Barış Gününde birkez daha yineliyoruz:

Biz Barış İçinde Yaşamak istiyoruz.

**Barış İstiyorsan
Barışın yanında ol...**

İNSAN HAKLARI BÜLTENİ

KADININ RENGİ BARIŞ...

Bugün ülkemizde ve dünyada en fazla özlemini çektiğimiz şey, BARIŞ... Acının, gözyaşının, talanın, işkencenin, her türlü gayri insani muamelenin yaşandığı savaşlarda Barışın rengini hep kadınlar yansıtır; çünkü savaşların acısını en çok onlar yaşarlar. Savaşları “erk sahibi, erkek egemen” zihniyetler yaratır ancak tüm topluma yayılan acıların yükünü en fazla kadınlar taşır.

Kadınlar, silahlı çatışma ortamlarında ve savaşlarda sistematik olarak fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar. Buna zaman zaman bir soykırım, zaman zaman toplama kamplarında yıllarca tutulma, zaman zaman yerleşik oldukları habitatlarının yakılıp zorla boşaltılması, zaman zaman da kölelik eşlik eder. Bangladeş' den Bosna-Hersek' e, İkinci Dünya Savaşında Berlin'den Japon istilası altındaki Nanking'e, Filistin' den bugünkü Irak'a, Afganistan' dan Sudan' a ve adını sayamadığımız onlarca coğrafyaya kadar her yerde kadınlar ve kız çocukları cinsel şiddetin mağdurları olmuşlardır. Savaşlarda, kadına yönelik tecavüzün ve hamile bırakmanın bir savaşma aracı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Tecavüz, zorla fahişelik, cinsel kölelik ve zorla hamile bırakma, uluslararası insancıl hukukun ve Cenevre Sözleşmesi' nin açık ihlali olup hem savaş suçudur hem de insanlığa karşı işlenen suçlardandır.

Yine savaşların yol açtığı tahribatlardan en fazla etkilenenler kadınlardır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) verilerine göre, dünyada yaklaşık 50 milyon zorla yerinden yurdundan edilmiş insan bulunmaktadır. Bu nüfusun %75-80 arasını kadınlar ve çocuklar oluşturmaktadır. İlgili devletlerarası koruma mekanizmalarının son derece yetersiz oluşu ise, BMMYK' nın koruması altına girebilmiş 21.8 milyon kişinin sadece yarısının kadınlar ve kız çocukları olmasından açığa çıkmaktadır.

Kendi coğrafyamızda yaşanan 15 yıllık silahlı çatışma süresince evlatlarını yitiren annelerin çığlığı bugün barış çığlığına dönüşmüştür. Çünkü bu coğrafyada kadınlar, tıpkı Bosna-Hersek'deki kadınlar gibi, tıpkı yanibaşımızdaki komşu ülke Irak'da olduğu gibi, soykırıma eşlik eden tecavüz, işkence gibi diğer insanlık dışı muamelelere maruz kalan Ruanda' da olduğu gibi, Sudan' daki iç savaşta, ve daha sayamadığımız onlarca coğrafyada olduğu gibi, eşlerinin ve kardeşlerinin gözleri önünde tecavüze maruz kaldılar, annelerinin karnındayken faili meçhul bir cinayette yitirdikleri için babalarını asla göremeyecek çocukları dünyaya getirdiler, yakılıp boşaltılan köylerini terk etmek zorunda kaldıkları için şimdi büyük kentin varoşlarında kimlik ve açlık mücadelesi vermekteler. “*Bu coğrafyada yitirilen her can bizim canımızdır, savaşa hayır barış hemen şimdi*” dedikleri için saçlarından sürüklenerek gözaltına alınıyorlar; Bingöl' de barış masaları kurmak istediklerinde, “*asker, gerilla, polis yada geçici köy korucusu; kimsenin ölmesini istemiyoruz*” dedikleri için, belki de tarihte başka bir mahkeme salonunda görüntülenmeyecek bir kare düşürüyorlar tarihe: 125 kadın sadece barışı istediği için sanık sandalyesine otururken onlara işkence yapan görevliler hakkında jet hızıyla takipsizlik kararları veriliyordu. Yitirmenin, işkencenin, kayıpların acısını en fazla kadınlar çektiği için bugün onlar BARIŞ mücadelesi vermekteler. Verdikleri bu barış mücadelesinde de yine aynı karşı-yöntemler karşılıklarına dikiliyor tabii ki. İnsan haklarına ve demokrasiye tahammülleri olmayanlarca kaçırılarak bir aracın içinde tecavüze uğruyor ve onlara yaşamları boyunca unutamayacakları travmalar yaşatılıyor.

Ama kadınlar, “*acılar yarıştırılmaz, acılar hepimizin ortak acısıdır*” demeye ve BARIŞ bu topraklarda hüküm sürünceye kadar barış ve demokrasi mücadelesi vermeye devam edecekler. Onlar, yitirdikleri evlatlarının acısını artık başka canlar yitmesin diye çaba sarf ederek bastırmaya çalışıyorlar çünkü. Acı hepimizin, tüm kadınların, tüm anaların çünkü. Yitirilen yaşam kime ait olursa olsun ailelerine taziye dileklerini iletmek de bir daha aynı acıların yaşanmaması içindir; acılara sahip çıkarak sorunlarımızı çözme iradesini göstermek içindir. Çünkü kadının çığlığı barış; rengi barış rengidir...

*Barışa Bir Renk Verin
Renkler Çabuk Solmasın*

İNSAN HAKLARI BÜLTENİ

İÇ SAVAŞLARIN ACIMASIZ GERÇEĞİ: Zorla Yerinden Edilme

Dünyanın başka bir yerinde böyle şeyler yapıyorlar mı bilmiyorum. Sadece kendinizi onun yerine koyduğunuzu, o evin sizin eviniz olduğunu düşünün veher şeyinizi kaybettiğinizi, ne söyleyeceğinizi bilemediğinizi. Ben kendim gittim ve gördüm ve anlatabilirim. ... insanları boşaltmak zorundaydılar. Çocukları, torunları, pirinç, su her şeyi bırakmak zorundaydılar. Buna bir gerekece bulamıyorlardı. Tamamiyle şaşkındılar. Melekler onlara yardım edemedi... Bu Dört Kesme Politikasıydı: İletişimi kes, yiyeceği kes, gücü kes, (direniş) askerlerine desteği kes. Birinci kesme insanların düşünmemesini sağlamak için, ikincisi nüfusu yoksullaştırmak içindi. Bu onların stratejisiydi. İnsanlar şaşkınlığa uğrayacak ve düşünemeyecekler ve böylelikle de askerler onları kolaylıkla kontrol altına alabilecekti. Ama buna değmezdi. Ben bu insanları tanıyordum, iyi insanlardı. Bir rahip olarak orada barış olmasını istiyordum, insanların yaşamlarını sürdür bilmelerini istiyordum. Ama olanaksızdı. Ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Burada olanları dünyadaki diğer insanlara anlatın. Ben kime anlatacağımı bilmiyorum.

Tayland'daki Shan Mültecileri ile çalışan Shan Budist Rahibi

Yukarıdaki anlatım, Burma'da (Şimdiki adıyla Myanmar) 1996 yılında Shan direniş gruplarına yardımcı kesmek amacıyla başlatılan ve Shan eyaletinde yaşayan en az 100,000 kişinin yerinden edilmesine yol açan insanlık dramını yansıtmaktadır. Köylülere yalnızca 3-6 günlük bir süre tanınmış, bu sürelerin sonunda köylerini terk etmeyenler vurulmakla tehdit edilmişlerdir. Kolombiya'da 1995-1996 yılları arasında 36,000'den fazla hane halkı yerinden edilmiştir. Hükümet güçleri ile savaşa gerillaların bir köyü basıp yiyecek e rehine almalarının ardından birkaç hafta sonra hükümete bağlı para-militer güçler aynı köyü basmış ve köylülere 24 saatlik bir süre vererek köyü boşaltmalarını istemişlerdir. Başka köylerin zorla boşaltılması da sürdürülmüş ve bir yılın sonunda yaklaşık 180,000 kişi yerinden edilmiştir. Bu öyküler vardır ve gerçektir. Savaşlar ve çatışmalar devam ettikçe yaşamaya devam edecektir.

Elbette insan, yeryüzünün her yerinde yaşam ortamları kurmayı başarabilir ve hep yeniden başlayabilir. Ama bunun insanın karar vererek, ya da doğal bazı zorunluluklar sonucunda karar vermek zorunda kalarak yapılmasıyla, yersiz-yurtsuz bırakılarak başka insanlar tarafından aniden, güce dayalı olarak, ayrımcı nedenlerle... dayatılması arasında çok derin, neredeyse varoluş koşullarını etkileyen farkları vardır.

Uluslararası hukuka göre zorla yerinden edilme kadınları, erkekleri ve çocukları uygun barınma hakkında mahrum kılan bir insan hakları ihlalidir. Zorla yerinden edilme insanların geçim kaynaklarını, topraklarına olan bağlarını, bir topluluğa aidiyetlerini ve evlerini kaybetme tehlikesi olmadan huzur içinde yaşama değerini ellerinden alır. Yerleşim hakkı, kişilerin insan türünün üyeleri olarak varolmalarının temel koşullarından birine; kişinin dünyadaki erini, insan yaşamına katılımının çıkış noktasını oluşturmasını seçmesine ve güvence altına almasına ilişkin bir normdur. İnsanın dünyadakiyeri, insan haklarını anlamlı kılan temel bir unsurdur. Hannah Arendt'in dediği gibi, "İnsan Haklarından kökten yoksun bırakılmış olmak, her şeyden önce görüşleri anlamlı, eylemleri etkin kılan dünya üzerindeki bir yerden mahrum bırakılma durumlarında kendini gösterir". Böylece insan, özgürlük hakkından değil, isteme ve eyleme kapasitelerinden; ifade özgürlüğünden değil, kanaat oluşturma kapasitesinden yoksun bırakılmış olur. Modern dünyada yerinden edilmek, yersiz-yurtsuz bırakılmak, "haklara sahip olma hakkından" ya da haklara sahip olan bir kişi olma durumundan yoksun kalmakla özdeşleşmektedir.

Yaşadığımız deneyimlerde, zorla göç ettirilen kişilerin "güvenlik" açısından kuşkulu olarak görülmesinin sonucunda, bu kişiler, yaşama hakkı ve kişi güvenliği ve özgürlüğü hakkı ihlallerine de özellikle maruz kalmaktadır. Bu ihlallere karşı koruma, yaşama hakkı ve kişi güvenliği ve özgürlüğü haklarının genel olarak güvence altına alınabilmesiyle sağlanabilecektir. Zorla göç ettirilen kişilerin durumunda, beslenme, barınma, sağlık, eğitim, çalışma ve insanca yaşama standartları hakları da özel önem taşır. Zorla yerinden edilen kişiler, bu hakları yaşama ortamlarında düşük düzeyde korunuyor ya da hiç korunmuyor olsa bile, yerinden edilme koşullarında bu temel haklardan tamamen yoksun bırakılmış olmaktadır. Bu anlamda yerinden edilme, insanlıktan sürülmeye varmaktadır.

Yerinden edilme, en azından asgarî barınma ve beslenme gereksinimlerini karşılama işlevi gören mülkiyetinden ve mallarından yoksun bırakılmak anlamına gelir. Geçimlik üretiminden yoksun bırakılma, kendisinin ve ailesinin sağlık ve eğitim olanaklarının elinden alınması demektir. Pek çok durumda, akrabaların ve komşuların da aynı koşullarda olması nedeniyle, bu hakların asgari düzeylerde gerçekleştirilebileceği birincil dayanışma ağlarının da işlevsiz kalması söz konusudur.

Bu gerçeklik Türkiye'nin de bir gerçekliğidir. 15 yıllık silahlı çatışma dönemi boyunca çatışan tarafların farklı ölçeklerde başvurduğu bir yöntem olmuş ve bunun sonucunda zorla yerinden edilmeler yaşanmıştır. T.B.M.M. tarafından 1996 yılında kurulan Araştırma Komisyonu'nun hazırladığı Raporu göre Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 3428 köy ve mezra zorla boşaltılmış ve beşyüzbine yakın insan zorla yerinden edilmiştir. Sadece bu raporun ortaya koyduğu akam kendi başına çok büyüktür. İHD'nin bulgularına göre ise 3700 köy ve mezra boşaltılmış yaklaşık 3 milyon insan zorla yerinden edilmiştir. Yıllardır görmezden gelinen, sıradan bir göç olayı gibi ele alınmaya özel gayret gösterilen bu zorla yerinden edilme ve ardından gelen göçün ortaya çıkardığı sonuçlar ve yaşanan travmanın sürekliliği, barışı isteyen herkesin yüzleşmek zorunda olduğu bir konudur. Aşağıda AIHM'ne taşınan bir zorla yerinden edilme davasında Hükümet'in verdiği beyan yer almaktadır.

'27 Şubat 2003 tarihinde Mahkeme, Hükümetten aşağıdaki bildirimini almıştır:

"1. Türk Hükümeti, bu tür olayları önlemeye yönelik Türk mevzuatının ve Hükümet kararlılığının mevcudiyetine rağmen, güneydoğu bölgesinde görev yapan güvenlik görevlilerince başvuruların evinin ve eşyalarının yakılması ve sivilleri köylerinden zorla çıkarma gibi olaylardan ve yetkili makamların bu tür olayları gereğince soruşturmamasından üzüntü duymaktadır. Bu tür olayların ve yetersizliklerin Sözleşmenin 8 ve 13. maddeleri ve I No'lu Protokolün 1. maddesinin ihlaline neden olduğu ve verilen zararın ve duygusal acıların Sözleşmenin 3. maddesinin ihlalini oluşturduğu kabul edilmektedir. Hükümetimiz, bu maddelerle güvence altına alınan hakları sağlamak üzere uygun talimatları vereceğini ve gereken tüm önlemleri alacağını ve gelecekte bu talimatlara riayet edileceğini taahhüt etmektedir..." (Dilek - Türkiye Davası (Başvuru no: 31845/96), KARAR (Dostane Çözüm) 17 Haziran 2003- www.coe.int)

Bu beyan, kalıcı bir barışın tesis edilmesinde önemli bir adımdır, ancak yeterli değildir.

Talebimiz silahların bir daha başvurulmamak üzere susması ve demokratikleşmenin sağlanmasıdır. Demokratik mücadelenin sürdürülmesidir. Zorla yerinden ettirilmiş kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi, insan onuruna yakışır yaşam standartlarına ve güvencesine kavuşturulması ise demokratikleşmenin çok önemli adımlarından birini oluşturmaktadır

* 'Violations of Human Rights', COHRE Eylül 1998

Barış Hemen Şimdi!

İNSAN HAKLARI BÜLTENİ

DEMOKRATİK MÜCADELE DESTEKLENMELİDİR

Dünya Barış Gününün kutlanacağı bu günlerde, ülkemizde giderek tırmanma eğilimi gösteren çatışma, saldırı ve benzeri şiddet hareketleri yaşanmaktadır. Demokrasi ve insan hakları mücadelesinin önündeki en büyük engelin baskı ve şiddet olduğunun bilinci ile bu gelişmelerden kaygı duymamak mümkün değildir.

Yakın bir geçmişteki silahlı çatışma ortamının yarattığı toplumsal, siyasal, ekonomik ve ekolojik ağır tahribatların henüz giderilemediği; toplumsal barışın tümüyle tesis edilemediği ülkemizin, yeniden aynı tahribatlara maruz kalmaması için tüm kişi ve kurumların her türlü çabayı göstermesi gerekir. Bu günkü gelinen noktada, yaklaşık 5 yıllık uygun ortama karşın, olağanüstü dönemlerin yarattığı sorunları (boşaltılan köyler, yerinden edilen milyonlarca insan, cezaevlerindeki binlerce politik tutuklu/hükümlü, toplumdan kopmuş binlerce

silahlı militan, faili meçhul cinayetler, devlet içerisindeki çeteleşmeler vs) görmezlikten gelen, çözümsüzlüğü çözüm sayan, göstermelik düzenlemelerle yetinip, çoğulculuğun gereği olan demokratik adımları atmayan Hükümetler ve diğer devlet kurumları üzerinde yeterli bir demokratik baskı oluşturulamamasının payı, ihmal edilemez. İster yönetim biçimi olarak ve isterse hak arama aracı olarak baskı ve şiddet herkes tarafından reddedilmelidir. Bir yandan, insan haklarına dayanan demokratik bir hukuk devletinin tüm kural ve kurumları ile işlerlik kazanması için çaba gösterilirken, öte yandan mevcut yönetime karşı mücadele yürüten kesimlerin de

şiddete başvurmaması temel ilke olmalıdır. Doğaldır ki, devlet olmanın gereği olarak, toplumsal barışın sağlanmasında birinci derece sorumluluk başta Hükümete ve diğer devlet kurumlarına aittir. Hükümet ve diğer devlet kurumları, farklı toplum kesimlerinin talep ve ihtiyaçlarına insan hakları, demokrasi ve hukuk çerçevesinde adaletli çözümler üretmek; baskı ve şiddetten özenle kaçınmak durumundadır. Yaşanan olağanüstü dönemlerdeki kendi sorumluluğunu görmezlikten gelen ve çareyi terör söylemi ile binlerce insanı yok etmekte arayan intikamcı anlayışların, bu ülkeye yarar getirmediğini görmek gerekir.

Öte yandan, geçmişte ve halen yapılan haksızlıklara karşı mücadelenin de demokrasi içerisinde ve şiddete başvurulmadan yürütülmesinin gereği açıktır. Demokratik hak ve özgürlüklerin elde edilmesine yönelik mücadelenin kendisi de demokratik olmalıdır. Şiddet ortamı, giderek ivme kazanan demokratik mücadeleyi zaafa uğratmakta; Kürt Sorunu ve toplumsal barış konularında adım atmak istemeyen Hükümet ve diğer devlet kurumlarına da bahane oluşturmaktadır.

Bizler, Dünya Barış Günü vesilesiyle, saldırı ve operasyonların durdurulması ve hiçbir koşulda silaha başvurulmaması çağrısında bulunuyoruz. Silahlar susmalı, demokratik mücadele güçlendirilmelidir. 1 Eylül'ün silahların sustuğu, toplumsal barış adına başta Kürt Sorunu olmak üzere, tüm sorunların karşılıklı diyalog, tartışma ve uzlaşma temelinde ele alınıp çözüldüğü bir dönemin başlangıcı olmasını diliyoruz. Bunun için elimizden gelen bütün çabayı göstereceğimizi bir kez daha vurguluyoruz.

İNSAN HAKLARI BÜLTENİ 1 EYLÜL ÖZEL SAYISI

IHD Adına Sahibi: Hüsnü ÖNDÜL (Genel Başkan) • Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve Genel Yayın Yönetmeni: Emir Ali TÜRKMEN

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

Tunalıhilmi Caddesi No: 104/4 Kavaklıdere - ANKARA • Tel/Fax : (0312) 466 49 13 - 14 - 466 37 51 - 467 22 19

e-mail:posta@ihd.org.tr-http://www.ihd.org.tr

ÜCRETSİZDİR.